

IZPOD RJUHE DO DOMA ZA OSTARELE

Jette Ostan Vejrup

ŽENSKI KLEPET

Bernarda Oman

Karin Komljanec

Seveda igralko Karin Komljanec, Jette Ostan Vejrup in Bernardo Oman že po naravi stvari družijo ljubezen do odra, a ob srečanju takoj postane jasno, da vse tri dame povezuje prav posebna, iskrena in iskriva ženska energija. Prijetna toplina, živahni pogledi in glasen smeh v hipu napolnijo prostor, ko sedemo h klepetu. Takoj so se začutile, mi zaupajo, ko so pred trinajstimi (!) leti pod režisersko taktirko Barbare Hieng Samobor prvič skupaj nastopile v izpovedni predstavi Vse o ženskah. Do danes so jo odigrale že 250-krat, pa si imajo še zmeraj toliko povedati.

BESEDILO: PETRA KANCLER

FOTO: ARHIV AVENIJE

▲ Povejte mi iskreno: je v zakulisju teatra res kot v družini? Se, ko pade zastor, dogajajo drame, spletkarjenja, skrivajo ljubezni, točijo solze ...?

Jette Ostan Vejrup: Vrhunski teater je zmeraj slonel na ansamblu, ki je funkcioniral kot družina. Spomnimo se samo Molièra in Shakespeara. In tudi naš ansambel je kot velika kompleksna družina. Skupaj se poglobljamo v ustvarjal-

Bernarda Oman: Seveda si kdaj zaželiš kakšno vlogo, ki je ne dobiš, sploh če si ista generacija, dostikrat si pa tudi srečen, da nisi zraven. Da bi zato pri kakšni kolegici spremenila odnos do nje osebno, to pa ne!

▲ Predstavljam si, da sta v vašem poslu neizprosna tudi teža in breme let; čutite kak pritisk zaradi staranja?

Bernarda Oman: Let seveda ni mogoče izbrisati, a sama se v svoji koži odlično počutim. Moraš pa biti bolj pazljiv in paziti nase, da se preveč ne skuriš. Ali če se – ker se to pač zgodi –, da si daš možnost, da se regeneriraš in spet okrepiš!

Karin Komljanec: Najti moraš ravnovesje pri samem sebi, kadar si najbolj obremenjen. Nekaterim stvarjem se moraš odpovedati, zato da

Bernarda Oman

58-letnica, ki svojih let nikakor ne kaže, se je z odrom začela spogledovati že v osnovni šoli, gledališču pa je zapisana že več kot 30 let. Svoje igralske gene je prenesla tudi na svojo hčer, Ano Dolinar, ki jo ima iz zveze z voditeljem Janezom Dolinarjem. 25 let je bila v razmerju z režiserjem, igralcem in humoristom Borisom Kobalom, a se ga je pred dvema letoma odločila končati. Je tudi ponosna babica dveh vnukinj Ronje in Nane Ame, ki jo je Ana z možem, režiserjem Sebastijanom Horvatom, posvojila v Gani. Na postavljena vprašanja je odgovarjala zelo preudarno, s svojim umirjenim, pravzaprav že kar ezoteričnim glasom.

ne procese, ki so zelo intimni. Seveda se dobro poznamo, smo povezani, a kot v vsaki družini si z nekaterimi bližje kot z drugimi.

▲ Pa se družite tudi zasebno?

Karin Komljanec: Me občasno na kakšni ženski zabavi, velikokrat pa po predstavi posedimo še na terasi.

▲ Kako pa je z žensko zavistjo in s tekmovalnostjo? Se zgodi tudi neprijetno rivalstvo pri dodeljevanju vlog?

Jette Ostan Vejrup: O, ja, sem že doživela takšne in drugačne namige ... (smeh)

Karin Komljanec: Če govorimo o plastičnih 'popravlilih': prav grozno je gledati številne, nek daj velike hollywoodske obraze, ki danes nimajo nobene mimike. Saj ne, da ravno z veseljem opazujem svoje gube, a to sem jaz, to je moje življenje, moja zgodba, sledovi neprespanih noči, pa naj si bo zaradi otrok ali žuranja. Nasploh se mi zdijo zanimivejši ljudje, ki imajo za sabo neko pot, življenjsko zgodbo, in tega ne skrivajo. Tudi sama se na račun izkušenj boljše počutim na odru zdaj, kot sem se recimo pred desetimi leti.

zdržiš. Tema izgorelosti je tudi med igralci čedalje bolj aktualna. To primerjam z mobilnikom s slabo baterijo, ki je enostavno ne moreš več do konca napolniti ...

Bernarda Oman: Izgorelost je postala zdaj že kar epidemija, se mi zdi.

▲ S čim pa si napolnite baterije?

Jette Ostan Vejrup: Počitek, joga, knjige, narava – a ne nujno v tem vrstnem redu.

Karin Komljanec: Mene otroci regenerirajo in istočasno izčrpavajo. Ugotovila sem, da je super imeti majhne otroke, ker si ti z njimi lahko otrok.

Včasih ne vem, ali se bolj zabavajo oni ali jaz, kadar počnemo kakšne neumnosti. Ko na primer napovejo prvi sneg, mi postane kar slabo, ker to pomeni najprej kupovanje, potem oblačenje vsega tega, nato vlečenje sank v hrib ... Ampak potem ko prideš s sankanja domov, si kot iz kakšnega romana – z rdečimi lici in ves nasmejan od tistega snega. Tako da ja – otroci mi dajo res veliko veselja, če so tečni, me pa izčrpajo.

Karin Komljanec: Ženski spori in zamere so dosti bolj razdiralni kakor moški, ker so odnosi pri ženskah globlji, na več ravneh. Moški se mi zdijo dosti bolj direktni in mogoče enostavni v tem smislu – ali se marajo ali pa se ne marajo.

V predstavi se smelo dotaknete tudi teme doma za ostarele, ki je za marsikoga tabu ... Bernarda Oman: Zadnja leta zelo veliko o tem

Karin Komljanec: Mene je strah osamljenosti. Ne predstavljam si niti tega, kako je, ko ne delaš. Še posebno če si v poklicu, ki ga imaš rad, mora biti kar neprijeten občutek, da te nihče več ne potrebuje. Da si odvečen človek. Tega me je strah.

Bernarda Oman: Mene pa ne več, zato ker sem že dosti blizu temu. Jaz že leta lahko štejem, ko bom nehala delati, in vem, da se moram sama osmisliti. Ker v zadnjih letih v gledališču nisem

55-letno Danko je k nam pripeljala ljubezen. Z možem, igralcem in sodelavcem v MGL-ju Borisom Ostanom veljata za enega najskladnejših parov na igralski sceni, sta pa tudi ponosna starša zdaj že odraslih treh otrok: hčerk Lucije in Lare ter sina Rubena. Premišljeno svetlolasko z mirnim glasom so razplamtele šele teme, kot sta krivica in šovinizem v gledališču in na splošno v svetu.

Bernarda Oman: Meni pa veliko veselja in sreče zdaj dajeta vnukinji. Pa tudi narava in joga.

So ženske po vaših izkušnjah takšne, kot jih predstavljate v predstavi – govorijo eno stvar, za hrbtom pa nekaj drugega?

Karin Komljanec: Po mojih izkušnjah to ni povezano s spolom, ampak je odvisno čisto od posameznika, kakšen človek je ...

Jette Ostan Vejrup: A ne glede na značaj je povezanost med ženskami v kolektivu zelo pomembna. Naše povezovalne sposobnosti so malodane družinske.

razmišljam, pa ne vem, zakaj. Očitno se to zgodi, ko prestopiš neka leta. Zadnje dni pa razmišljam predvsem o tem, da bi morali zakonsko poskrbeti za nebolgljene ostarele ljudi. Kajti ko se rodijo otroci in so majhni in nebolgljeni ter ne morejo skrbeti sami zase, je država omogočila, da jih čuvamo, da se dobi varstveni dodatek, da je porodniški dopust. Toda tudi ljudje, ki so stari, ki ne morejo sami jesti, si brisati zadnjice, si sami zamenjati pižame, bi to potrebovali. Pozabili smo na ta del prebivalstva, ki so kot tisti nekajmesečni. To me zadnje čase zelo preganja.

bila veliko zasedena ali pa vsaj ne toliko, kot bi bila rada, ali pa tako veliko, kot sem bila prej, sem že začutila to praznino, da ne delam in da me ne želijo več, da me ne potrebujejo, in takrat sem razumela, da si moram ta manko sama zapolniti: s prostovoljstvom, z več pomoči moji mladi družini, s čimer koli, samo ne zapasti v ta strah, v to bedo. To moraš nekako urediti pri sebi, drugače si lahko zelo zagrenjen.

Jette Ostan Vejrup: Imam dve lepi izkušnji z domovi za ostarele. Kar nekaj let sem rada obiskovala v domu svojo taščo, ki je tam prebivala svoja zadnja leta. Ob tem sem spoznala tu-

di njene sostanovalke, ki so s svojimi življenjskimi zgodbami naredile name velik vtis. Radi pozabimo, da so bile sivolase oskrbovanke domov v toplih copatih nekoč otroci, mladostniki, morda starši, da so imele svoje strasti in kariere, da so bile nekoč toliko stare, kot smo zdaj mi, in niso zgolj skupina anonimnih ljudi, ki odhaja in se našega življenja sploh ne tiče. Pod vplivom tega vtisa je nastala moja druga lepa izkušnja: dokumentarec o petih oskrbovankah doma za ostarele Šiška. Z režiserko Almo Lapajne sva napisala

dramatiki je 4 : 1 v korist moških. Že to pove veliko.

Karin Komljanec: Ženske vloge so velikokrat v funkciji neke moške projekcije – ljubimke, matere, ideal ljubezni ...

Jette Ostan Vejrup: Pri Iliadi in Snu kresne noči je bila moja največja dilema, kako v patriarhalnem svetu najti prostor za žensko, ki želi biti slišana. Izkazalo se je, da sta obe vlogi v svojem odnosu do moških izrazito podrejeni. Njena nemoč in pasivnost sta me obenem spravljali

ki bo vse rešil. Po nekaj letih sva s hčerko sklenili, da umakneva vse takšne pravljice. Je pa nekaj novih, ki govorijo o drugačnosti, o posebnih prijateljstvih, a jih moraš prav poiskati.

Karin Komljanec: Ja, ti imaš punčke. Pri meni, ki imam fanta, nisem tako obremenjena s pravljicami o princeskah, ker ju to tudi ne zanima toliko, me je pa recimo mlajši sin že vprašal, zakaj so pa samo moški predsedniki, zakaj pa ni nobena ženska predsednica?

Karin Komljanec

Najbolj energična, najglasnejša in pri 43 letih najmlajša od »klepetalk«. Z dolgoletnim partnerjem, dramaturgom Nebojšem Popom Tasićem, ima dva sinova: osemletnega Valentina in šestletnega Julijana. Ljubitelji malih zaslonov pa se je verjetno še v živo spomnijo iz serije Česnovi, v kateri je upodobila Vanjo.

li scenarij, ki so ga junakinje s svojimi izpovedmi obogatile s pretresljivo lepoto in modrostjo, ki ju lahko da le starost. Zame nepozabno. Sama se pri svojih letih počutim po eni strani bolj ranljiva, zato ker vem, da gre telo svojo pot, po drugi pa je v tej ranljivosti tudi moč, sprejemanje, ker se zavedam, da je vsak dan podarjen.

Velika debata v šovbiznisu nasploh je, da je ženskam težje kot moškim in da z leti težje pridejo do dobrih vlog. Drži?

Jette Ostan Vejrup: Razmerje likov v svetovni

v obup in postavljali pred velik ustvarjalni izziv. Zato Hera pije in Hipolita spregovori šele v moški obleki. Zdaj berem Andriča, ki mi ga je posodila Karin. Njegovi ženski liki so ne glede na značaj takšni, da s svojimi strastmi in usodami spreminjajo podobe vasi, mest in kraljestev. Zelo kompleksne ženske.

Ne takšnih, ki verjamejo v pravljice in čakajo na princa svojih sanj?

Bernarda Oman: Žal imajo vse klasične, najlepše pravljice to sporočilo, da bo prišel On,

Jette Ostan Vejrup: Starejša hči je bila v določeni starosti silno nezadovoljna z očeti v pravljicah. Najbolj jo je jezil oče Janka in Metke, ki je svoja otroka zaradi nove ženske v svojem življenju tako rekoč izpostavil smrti. Sin pa je bil čisto iz sebe zaradi slončka Dumba, ki je izgubil mamo, in me je ves čas spraševal, kje se skriva njegov oče. Sama sem dolgo otrokom v danščini prebirala skandinavsko otroško literaturo, ki je v tem pogledu manj stereotipna kot na primer brata Grimm. Branje knjig otrokom je bilo zame nekaj čudovitega.

Ste se kdaj zaradi svojega spola pri moških počutile inferiorne, manjvredne?

Karin Komljanec: Zelo veliko je šovinizma, ker je pač vpleten v našo kulturo, tradicijo, torej družbo v celoti.

Bernarda Oman: Na splošno se mi zdi, da imajo moški več prostora za izražanje česar koli kot ženska. Ženska je v tem primeru hitro etiketirana – po navadi v negativnem smislu. Z žensko je vedno kaj narobe, če pove več kot dva stavka več, kot se pričakuje od nje, če čustveno kaj izrazi, pa je že histerična. Pri moških tega ni. Moški je zanimiv, širok ... Njim je več dopuščeno v obnašanju.

Jette Ostan Vejrup: Ne samo v obnašanju, tudi v videzu. Če se ženske obremenjujejo z vsakim gramom dodatne teže, so moški ob tem, da so lahko neobčutljivi, še zavaljeni in zanemarjeni, a so še zmeraj sprejemljivi v družbenem kontekstu moči. Ob vsem tem me žalosti in jezi, da je večina mladih žensk obremenjena in nezadovoljna s svojim videzom, da ga morajo nenehno prilagajati idealom in fantazmam kapitala, ti pa z realnim življenjem nimajo kaj dosti opraviti. Življenjska moč je vendar skrita v medsebojnih odnosih, ne zgolj v videzu.

Je na Danskem odnos do žensk drugačen?

Jette Ostan Vejrup: Bi rekla, da ja. Zagotovo je mnogo manj šovinizma.

Je bila to ena težjih stvari, ki ste se jih morali navaditi, ko ste prišli živeti sem?

Jette Ostan Vejrup: Na začetku sem pogrešala povezanost med ženskami. V odnosih so ženske velikokrat v ospredje postavljale moške. Spominjam se klepetov z znankami, ki so bili takoj razvrednoteni, ko je v prostor stopil moški. Pa tudi tekmovalnost med ženskami je bila zame nekaj novega. Pri nas je bilo to zagotovo manj izrazito.

Se je z leti to kaj spremenilo?

Jette Ostan Vejrup: Generalno bi težko rekla. V gledališču pa opazujem, kako so ženske Karinine generacije zelo povezane. V tem vidim moč in medsebojno podporo, kar je krasno.

Je kaj razlike delati pod žensko ali pod moško taktirko?

Bernarda Oman: Meni je čedalje bolj všeč delati z režiserkami. Pravzaprav skoraj rajši delam z ženskami kot z moškimi. Je neka druga energija. Ko sem začnjala to pot, ni bilo veliko režiserk. Zdaj jih je pa že precej in to se mi zdi super.

Karin Komljanec: Jaz tudi zelo veliko delam z režiserkami. Drugače delamo, nekako bolj neobremenjeno. Ne vem, ali je to povezano tudi z mojim razvojem. Potem sem bolj zadovoljna tudi sama s sabo.

Jette Ostan Vejrup: Ko sem pred 25 leti delala z Meto Hočevar, sem dojila svojega prvega otroka. Na neki vaji pa je med odmorom rekla: 'Nadajljevali bomo ob tej in tej uri, Jette pa lahko gre domov, ker doji.'

Karin Komljanec: Jaz sem pa to doživela pri Ilici Buljanu. Rekel je: 'Zvečer je vaja za vse, razen za matere.'

Bernarda Oman: To je nekaj krasnega. Nekateri imajo res občutek za te stvari.